

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE

im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego

Nr

246426

2026-04-08

Dot. KD. 540. G. 6. 204

160. ROCZNICA URODZIN

**GEN. BRONI TADEUSZA
JORDAN-ROZWADOWSKIEGO**

Kierownik Wydziału Badań Historycznych

dr Mariusz Mróz

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie

2026-04-13,

5819/2026

159247
Witek-Staszak Jagoda

125

WBH-WB.90.558.2024

Warszawa, 8 kwietnia 2026 r.

Pan

dr Dariusz Kopciowski

Lubelski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie

ul. Archidiakońska 4

20-113 Lublin

Do wiadomości:

dr hab. inż. arch. Wojciech Bal

Dyrektor Departamentu Edukacji,

Kultury i Dziedzictwa

Ministerstwa Obrony Narodowej

SI ARCUS

POCZTA

dotyczy: postępowania administracyjnego w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych woj. lubelskiego — dot. pisma Stowarzyszenia Genius Loci z datą 3 marca 2026 r.

Szanowny Panie Doktorze

Odpowiadając na pismo dotyczące postępowania administracyjnego w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych woj. lubelskiego — dot. pisma Stowarzyszenia Genius Loci z datą 3 marca 2026 r., w którym zgłoszono uwagi do opinii WBH znak: WBH-WB.90.558.2024, Wojskowe Biuro Historyczne przesyła opinię w przedmiotowej sprawie w załączniku.

Załącznik nr 1, str. 2.

Wykonano w 2 egz.

dr Maciej Pieńkowski

mac.pienkowski@ron.mil.pl

2 egzemplarz załącznika

KIEROWNIK
WYDZIAŁU BADAŃ HISTORYCZNYCH
Wojskowego Biura Historycznego

Mariusz Mróz
dr Mariusz MRÓZ

Załącznik nr 1

Znak sprawy WBH-WB.90.558.2024

**Opinia ws. postępowania administracyjnego w sprawie wpisu do rejestru zabytków
nieruchomych woj. lubelskiego dot. pisma Stowarzyszenia Genius Loci z datą 3 marca
2026 r.**

Odpowiadając na prośbę o wyrażenie dodatkowej opinii w zakresie zasadności rozszerzenia zaproponowanego wpisu do rejestru zabytków krajobrazu kulturowego pola bitwy z 31 sierpnia 1920 r. o tereny objęte działaniami w trakcie II etapu bitwy, który był ostatecznym rozstrzygnięciem walk pod Komarowem, Wojskowe Biuro Historyczne chce podkreślić, że w opinii znak sprawy: WBH-WB.90.558.2024 z 17 października 2024 r. wyraźnie wskazano, że działania zbrojne w bitwie pod Komarowem toczyły się na kilku szczeblach działań zbrojnych.

Treść pisma Stowarzyszenia Genius Loci z 3 marca 2026 r., wskazuje że autorzy proponują wyznaczenie nowego obszaru, ale formułują to w sposób ogólny i niekoniecznie uzasadniony: „wschodnia granica wpisu powinna przebiegać co najmniej wzdłuż drogi – działki nr 447 położonej w obrębie ewidencyjnym Kadłubiska”; „rozszerzenie obszaru objętego wpisem o tereny położone w południowej części gminy Sitno i południowo-zachodniej części gminy Miączyn. Proponowana północna granica wpisu powinna stanowić linia wyznaczona przez działki drogowe – nr 292 (obręb Kolonia Cześniki, gmina Sitno) i nr 1105 (obręb Niewirków, gmina Miączyn)”.

O ile można zgodzić się z tym, że bitwa na wschodzie w ujęciu operacyjnym obejmowała w kierunku wschodnim Kadłubiska, to trudno uzasadnić dlaczego autorzy pisma wyłączyli z obszaru Miączyn, skoro w miejscowości tej toczyły się walki. Wiemy, że w czasie II etapu bitwy (starcie pod Niewirkowem) 2 Dywizja Piechoty Legionów nacierając od północy, atakowała Miączyn (znajdował się tam sztab Konarmii) w celu odcięcia nieprzyjacielowi drogi odwrotu na Hostynne (zob. M. Kozubel, *Zamość–Komarów 1920*, Szczecin 2020, s. 31). Należy również pamiętać, że bitwa miała fazę pościgową. Dotyczyła ona pogoni za oddziałami kawalerii sowieckiej, która została pobita w I etapie bitwy pod Komarowem. 1 września 1920 r. odciętymi siłami przeciwnika zajęła się Grupa Pościgowa gen. Stanisława Hallera, która pokonała kawalerię sowiecką i do wieczora odbiła wieś Zubowice. Następnym celem 1 Dywizji Jazdy i 13 Dywizji Piechoty miały być Tyszowce. Tymczasem większość oddziałów Konarmii skierowała się na Hrubieszów.

Wobec tego, Wojskowe Biuro Historyczne sugeruje, aby podmioty biorące udział w postępowaniu administracyjnym w sprawie wpisu do rejestru zabytków krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komorowem z 31 sierpnia 1920 r. ustaliły wspólnie:

1. Czy chcą, aby krajobraz kulturowy obejmował teren, na którym toczyły się działania bojowe na szczeblu taktycznym na polach Wolicy Śniatuckiej;
2. Czy chcą, aby krajobraz kulturowy obejmował teren bitwy w możliwie jak najszerszym ujęciu na poziomie operacyjnym: na północy od Miączyna; od miejscowości Brudek na zachodzie i w kierunku wschodnim i północno-wschodnim do Śniatycz i Niewirkowa. Jeśli chodzi o kierunek południowy, to działania toczyły się od Komarowa, gdzie znajdowały się stanowiska polskiej artylerii, po Wolice Brzozową (atak VI Brygady Jazdy w I etapie bitwy) po Zubowice odbite w pościgowej fazie bitwy.

Mając na uwadze powyższe, Wojskowe Biuro Historyczne stwierdza, że krajobraz kulturowy pola bitwy z 31 sierpnia 1920 r. może, ale nie musi obejmować terenów objętych działaniami w trakcie II etapu bitwy, który był ostatecznym rozstrzygnięciem walk pod Komorowem. Pomimo tego, że jesteśmy w stanie określić ogólny zasięg bitwy na poziomie operacyjnym, to ze względu na dynamiczny charakter toczonych walk w czasie i w przestrzeni, jednoznaczne i precyzyjne wskazanie linii granicznych bitwy, zawsze będzie w mniejszym lub w większym stopniu obarczone marginesem błędu, przez co może stanowić przedmiot wykluczających się interpretacji. Autorzy pisma Stowarzyszenia Genius Loci piszą bowiem, że „w naszej opinii ochronie powinien podlegać cały obszar bitwy”, nie precyzując co rozumieją pod pojęciem „cały obszar bitwy”.